

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็มาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาประเทศไม่ว่าจะเป็นในแนวทางใดก็ตาม ปัจจัยที่สำคัญที่สุดก็คือทรัพยากรบุคคล เพราะบุคคลที่ถึงพร้อมด้วยความสามารถย่อมคิดสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่ประเทศชาติของตนได้ ทุกทาง นอกจากนั้นยังสามารถจัดปัญหาข้อขัดข้องต่าง ๆ อันอาจเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศให้ลดน้อยลงหรือหมดสิ้นไป ด้วยเหตุนี้จึงเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า การพัฒนาประเทศจะต้องเริ่มที่การพัฒนาคุณภาพของประชากรก่อนเป็นเบื้องต้น และการพัฒนาคุณภาพของประชากรดังกล่าวจะต้องพัฒนาสมรรถภาพทางสมอง คือสติปัญญาไปพร้อมกับ การพัฒนาทางด้านคุณธรรมดังกล่าวที่ว่า "ความรู้คู่คุณธรรม" (มานะ รัตนโกเศศ อ้างถึงใน สำนักงานพัฒนาคุณธรรม 2532) ซึ่งในฐานะที่กระทรวงศึกษาธิการเป็นองค์กรที่จะต้องส่งเสริม สนับสนุน และรณรงค์เพื่อพัฒนาคุณธรรมให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น โดยมีกลุ่มเป้าหมายตั้งแต่ข้าราชการครู อาจารย์ นักเรียน นักศึกษา ตลอดจนประชาชนทั่วไป โดยมีครูเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุด เพราะครูมิใช่ว่าจะเป็นแบบอย่างเฉพาะแก่เด็กเท่านั้น คนโดยทั่วไปยังคาดหวังว่าครูจะเป็นแบบอย่างที่ดีแก่สังคม ดังนั้นครูจะต้องเป็นผู้อบรมจริยธรรม ปลุกฝังและพัฒนาคุณธรรมให้แก่เด็ก (สมชัย วุฑฒิปรีชา อ้างถึงใน สำนักงานพัฒนาคุณธรรม 2532)

สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ เป็นหน่วยงานหนึ่งในสังกัดของกระทรวงศึกษาธิการ ที่มีบุคลากรเป็นจำนวนมาก และบุคลากรส่วนใหญ่เป็นข้าราชการครู ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษาที่ตั้งกระจายอยู่ทั่วประเทศ การกำกับดูแลบุคลากรให้ทั่วถึงจริง ๆ จึงทำได้ค่อนข้างลำบาก ดังนั้น ในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาที่ผ่านมา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จึงเน้นพัฒนาบุคลากรทั้งในด้านความรู้และด้านคุณธรรม จริยธรรมควบคู่กันไป ทั้งนี้ เพื่อให้บุคลากรมีจิตสำนึกในหน้าที่และรับผิดชอบได้ด้วยตนเอง แต่จากการประเมินแผนพัฒนาการศึกษา ฉบับที่ 6 ระยะครึ่งแผน พบว่า มีบุคลากรเพียงร้อยละ 65.36 เท่านั้น ที่ผ่านการพัฒนาในลักษณะดังกล่าว และมีบุคลากรที่มีผลการปฏิบัติงานน่าพึงพอใจ ในระดับมากเพียงร้อยละ 37.59 เท่านั้น ซึ่งนับว่าค่อนข้างน้อย นอกนี้ยังมีบุคลากร ส่วนหนึ่งที่ปฏิบัติงานในลักษณะขาด

ความเอาใจใส่ และขาดจิตสำนึกในหน้าที่รับผิดชอบ จึงส่งผลให้ความผิดทางด้านวินัยยังปรากฏอยู่อย่างต่อเนื่อง จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาบุคลากรให้มีคุณธรรม จริยธรรม และอุดมการณ์ในการทำงานที่เข้มข้นและกว้างขวางขึ้น และสภาพของสังคมไทยในปัจจุบัน ได้พัฒนาเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้สังคมกลายเป็นสังคมที่มุ่งความเจริญทางด้านวัตถุ คนขาดระเบียบวินัย ยึดถือค่านิยมที่ไม่น่าพึงประสงค์ เช่น หูหরা พุ่มเฟิยอว ความมั่งมี วัตถุ ความดี ความสามารถกันที่ฐานะทางเศรษฐกิจ และรายได้ สภาพการณ์ดังกล่าว ได้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อวิถีชีวิตของบุคลากรทุกระดับ เช่น บัณฑิตการมีหนี้สิน การทุจริตคอร์รัปชัน จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาบุคลากรให้มีจุดยืนในวิถีชีวิตที่เหมาะสม มีความมั่นคงในค่านิยมที่ถูกต้อง มีคุณธรรม จริยธรรม เป็นหลักยึดในการปฏิบัติตนและปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องจนเกิดอุดมการณ์ในการทำงานที่มุ่งไปสู่ความสำเร็จ ความถูกต้องและความดีงามได้ด้วยตนเอง ซึ่งหากบุคลากรเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะดังกล่าว นอกจากจะสามารถปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว ยังจะเป็นต้นแบบของพฤติกรรมที่ถูกต้องให้นักเรียนได้รับการถ่ายทอด ซึ่มีทราบจนเกิดเป็นลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2535)

จากความสำเร็จดังกล่าว สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นหน่วยงานหนึ่งในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้ตระหนักถึงความจำเป็นที่จะพัฒนาบุคลากรด้านคุณภาพ จึงได้จัดทำโครงการพัฒนาคุณธรรมข้าราชการ "ชีวิตดีมีคุณค่า" ในช่วงแผนพัฒนาการศึกษา ฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535-2539) โครงการนี้ได้ดำเนินการมาตั้งแต่ปีงบประมาณ 2535 โดยจัดอบรมให้แก่บุคลากรในสังกัดทั้งหมด 23 รุ่น จำนวน 1,804 คน ในการฝึกอบรมแต่ละครั้ง คณะกรรมการดำเนินการได้รวบรวมข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพื่อนำมาปรับปรุงการฝึกอบรมครั้งต่อไป ให้ดียิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามข้อมูลและข้อคิดเห็นดังกล่าวยังไม่เพียงพอที่บอกได้อย่างครบถ้วนว่าการดำเนินการฝึกอบรมแต่ละครั้งเหมาะสมเพียงใด มีข้อดีข้อบกพร่องอย่างไร เพราะตัวแปรของการฝึกอบรมและการดำเนินการมีมาก เช่น คุณภาพของวิทยากร แบบแผนการดำเนินงาน งบประมาณ และสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการฝึกอบรม

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ทำการประเมินผลโครงการพัฒนาคุณธรรมข้าราชการ "ชีวิตดีมีคุณค่า" ซึ่งสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่นจัดขึ้น คาดว่าผลการประเมินจะเป็นประโยชน์แก่คณะกรรมการดำเนินการฝึกอบรม สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น และสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ ในอันที่จะปรับปรุงโครงการพัฒนาคุณธรรมให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัย การประเมินผลโครงการพัฒนาคุณธรรมข้าราชการ "ชีวิตดีมีคุณค่า" ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

- 2.1 เพื่อประเมินปัจจัยเบื้องต้นที่ใช้ในการดำเนินงานโครงการ
- 2.2 เพื่อประเมินกระบวนการดำเนินงานโครงการ
- 2.3 เพื่อประเมินการนำผลที่ได้จากการฝึกอบรมตามโครงการ ไปใช้ในการพัฒนาตนเองและพัฒนางาน
- 2.4 เพื่อศึกษาความต้องการของผู้ผ่านการอบรมที่มีต่อโครงการ

3. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

ผลจากการวิจัยการประเมินผลโครงการพัฒนาคุณธรรมข้าราชการ "ชีวิตดีมีคุณค่า" ครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์แก่สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น โดยจะได้ทราบความคิดเห็นของข้าราชการครูผู้ผ่านการอบรมในโครงการและคณะกรรมการดำเนินงานโครงการ ในด้าน 4 ด้าน คือ ปัจจัยเบื้องต้นที่ใช้ในการดำเนินงาน กระบวนการดำเนินงานโครงการ การนำผลที่ได้จากการฝึกอบรมตามโครงการไปใช้ในการพัฒนาตนเองและพัฒนางาน และความต้องการของผู้ผ่านการอบรมที่มีต่อโครงการ ซึ่งข้อมูลดังกล่าวจะเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย การวางแผน และปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานโครงการพัฒนาคุณธรรมข้าราชการของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

4. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเฉพาะผลการดำเนินงานโครงการพัฒนาคุณธรรมข้าราชการ "ชีวิตดีมีคุณค่า" ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น จากข้าราชการครูผู้ผ่านการอบรมตามโครงการปีงบประมาณ 2525-2537 รุ่นที่ 1-23 และคณะกรรมการดำเนินงานโครงการ

5. ข้อตกลงเบื้องต้น

5.1 การประเมินผลโครงการพัฒนาคุณธรรมข้าราชการ "ชีวิตดีมีคุณค่า" ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น โดยการประเมินจากการแสดงความคิดเห็นจากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างเป็นหลัก

5.2 การตอบแบบสอบถาม การแสดงพฤติกรรมหรือการให้สัมภาษณ์ของกลุ่มตัวอย่าง ตอบตามสภาพความเป็นจริงด้วยความจริงใจและเต็มใจ

5.3 ในการประเมิน ผู้ประเมินได้ประเมินด้วยใจเป็นกลางตามหลักฐานและพฤติกรรมที่สังเกตได้

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

การประเมินผลโครงการ หมายถึง การประเมินผลการดำเนินการโครงการพัฒนาคุณธรรมข้าราชการ "ชีวิตดีมีคุณค่า" ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น ในด้านปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการดำเนินงานโครงการ การนำผลที่ได้จากการฝึกอบรมไปใช้ในการพัฒนาตนเองและพัฒนางาน และความต้องการของผู้ผ่านการอบรม

ปัจจัยเบื้องต้น หมายถึง ทรัพยากรหรือสิ่งต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการดำเนินงานโครงการพัฒนาคุณธรรมข้าราชการ "ชีวิตดีมีคุณค่า" ได้แก่ บุคลากร งบประมาณ สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ และอาคารสถานที่

กระบวนการดำเนินงานโครงการ หมายถึง ขั้นตอนต่าง ๆ ของการดำเนินงานฝึกอบรมในโครงการพัฒนาคุณธรรมข้าราชการ "ชีวิตดีมีคุณค่า" ได้แก่ หลักสูตร วิทยากร และกิจกรรมในกระบวนการฝึกอบรม

ผลที่ได้จากการฝึกอบรม หมายถึง สิ่งที่ปรากฏกับผู้ผ่านการอบรม ในโครงการพัฒนาคุณธรรมข้าราชการ "ชีวิตดีมีคุณค่า" ได้แก่ การนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในการฝึกอบรมไปใช้ในการพัฒนาตนเองและพัฒนางาน

ความต้องการของผู้ผ่านการอบรมที่มีต่อโครงการ หมายถึง ความต้องการในการพัฒนาโครงการเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาคุณธรรมข้าราชการโดยรวม

ผู้ผ่านการฝึกอบรม หมายถึง ข้าราชการที่ได้รับการฝึกอบรมในโครงการพัฒนาคุณธรรมข้าราชการ "ชีวิตดีมีคุณค่า" และอบรมเสร็จสิ้นแล้ว

ข้าราชการ หมายถึง ข้าราชการครู ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น ที่ผ่านการอบรมในโครงการพัฒนาคุณธรรมข้าราชการ "ชีวิตดีมีคุณค่า"

คณะกรรมการดำเนินงาน หมายถึง ข้าราชการที่ได้รับแต่งตั้งเป็นผู้ดำเนินงานในโครงการพัฒนาคุณธรรมข้าราชการ "ชีวิตดีมีคุณค่า" ตามคำสั่งสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น ที่ 824/2536